

POSTANOWIENIE

12 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska

na posiedzeniu niejawnym 12 stycznia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku M.D.
z udziałem J.D., R.D., A.M.
o stwierdzenie nabycia spadku po A.D.,
na skutek skargi kasacyjnej M.D.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie
z 22 marca 2022 r., II Ca 2360/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. stwierdza, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie;**
- 3. przyznaje adwokatowi A.B. od Skarbu Państwa - Sadu Okręgowego w Krakowie kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, powiększoną o podatek od towarów i usług we właściwej stawce, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną wnioskodawczyni w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania

w nawiązaniu do przytoczonych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wnioskodawczyni wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. z uwagi na naruszenie przez Sąd drugiej instancji przepisów prawa materialnego i w konsekwencji stwierdziła, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Zdaniem wnioskodawczyni pobieżna analiza orzeczenia Sądu Okręgowego prowadzi do wniosku, że Sąd ten w sposób oczywisty dopuścił się naruszenia art. 945 § 1 pkt 1 k.c. w zakresie w jakim stwierdził, że wystarczającym dla uznania testamentu za nieważny jest, że spadkodawca nie był w stanie wyrazić swojej woli, a tym samym jego zdolność testowania była wyłączona. Taka wykładnia przywołanego przepisu pozostaje w sprzeczności z powszechnie przyjętym poglądem, odnoszącym się również do sposobów testowania, że wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny. Zaprezentowana przez Sąd drugiej instancji wykładnia w sposób oczywisty narusza swobodę testowania rozumianą jako możliwość rozporządzenia majątkiem na wypadek śmierci w sposób przez spadkodawcę przewidziany. Sąd Okręgowy pomija bowiem zupełnie regułę wykładni subiektywno-indywidualnej, przewidzianą w art. 948 § 1 k.c., zakładającą dążenie do jak najwierniejszego odtworzenia woli testatora. Zaprezentowana przez Sąd Odwoławczy wykładnia prowadzi do sprzecznych z systemowymi regułami wykładni testamentów wniosków, iż osoba cierpiąca na zaburzenia neurologiczne nie jest w stanie w żaden sposób wyrazić swojej woli w zakresie rozporządzenia majątkiem na wypadek śmierci.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej jako przesłanki jej przyjęcia do rozpoznania wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego i przeprowadzania wywodu zmierzającego do jego wykazania. Oczywiście naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy

wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. Szczególna podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga samodzielnego czyli odrębnego od podstaw kasacyjnych wskazania i wykazania naruszenia konkretnego przepisu prawa (procesowego lub materialnego), które jest oczywiste i bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że objęty skargą wyrok jest wadliwy i dlatego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania.

W ocenie Sądu Najwyższego zaskarżone postanowienie nie jest dotknięte tego rodzaju wadliwością, która uzasadniałaby przyznanie, że doszło do spełnienia przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. W pierwszej kolejności trzeba zauważyć, że Sąd Okręgowy dostatecznie umotywowował orzeczenie. Wyczerpująco wyjaśnił, że na treść wydanego przezeń rozstrzygnięcia wpłynął wynik postępowania dowodowego, które miało kluczowe znaczenie dla przesądzenia o nieważności testamentu, zgodnie z art. 945 § 1 pkt 1 k.c. Sąd Okręgowy ustalił, że spadkodawca cierpiał na afazję i podkreślił, że „spadkodawca nie był w stanie swobodnie wyrazić woli, w szczególności nie mógł powiedzieć ani napisać co myśli, czuje, czego chce. Potwierdziła to sama wnioskodawczyni dołączając do akt zeszyt, za pomocą którego uczyła spadkodawcę pisać, jednak bezskutecznie, na podstawie tego zeszytu stwierdzić należy, że spadkodawca był w stanie stawiać jedynie proste, niezgrabne znaki graficzne, wykluczone jest, aby był w stanie napisać swoją wolę. Nie był też w stanie powiedzieć o swojej woli, gdyż porozumiewał się prostymi gestami”. Warto zatem odnotować, że do wydania postanowienia o określonej treści doprowadziły dokonane ustalenia faktyczne, w świetle których spadkodawca nie mógł w jakikolwiek sposób wyrazić swojej woli, co wiązało się ściśle ze stanem zdrowia, w którym pozostawał także w chwili sporządzenia testamentu. W celu zbadania zdolności testowania Sądy nie poprzestały na gołosłownych stwierdzeniach stron, lecz powołały biegłych różnych specjalności (z zakresu neurochirurgii i neurotraumatologii, psychiatrii i z zakresu psychologii), a sporządzone przez nich opinie zostały skonfrontowane z zeznaniami świadków, w tym lekarza rodzinnego, prowadzącego bieżące sprawy zdrowotne spadkodawcy.

W tak przeprowadzonym postępowaniu, bez wnikania w szczegóły i bez pogłębionej analizy, nie sposób dostrzec żadnych uchybień. Poczynione przez Sąd drugiej instancji ustalenia faktyczne i poprowadzone rozważania prawne nie dostarczają argumentów, które mogłyby w jakikolwiek sposób prowadzić do przyjęcia, że doszło do rażącego i oczywistego naruszenia przepisów prawa materialnego przy wydaniu zaskarżonego orzeczenia. Z pewnością nie doszło do niego w zakresie, w jakim w odniesieniu do art. 945 § 1 pkt 1 k.c. została podważona ważność testamentu. Dopiero powyższe doprowadziło Sąd Okręgowy do konieczności zastosowania reguł dziedziczenia ustawowego. W ocenie Sądu Najwyższego, wszechstronna i kompleksowa ocena dowodów, w tym historii choroby spadkodawcy, stanu jego zdrowia i innych istotnych okoliczności, wpływających na brak zdolności testowania, nie może ustąpić nakazowi wykładni testamentu według reguł *in favorem testamenti* (art. 948 § 1 pkt 1 k.c.) tylko z tego powodu, że spadkobierca do końca życia spadkodawcy wyrażał troskę i zapewniał mu opiekę, nawet wykraczającą poza przeciętnie przyjęte społecznie ramy.

Po zbadaniu argumentacji zgłoszonej przez skarżącą we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, Sąd Najwyższy stoi na stanowisko, że nie jest dostrzegalne oczywiste naruszenie przepisów prawa materialnego i procesowego, prowadzące do wydania niezgodnego z prawem lub rażąco niesprawiedliwego rozstrzygnięcia. Dlatego należało odmówić skardze kasacyjnej waloru oczywistości.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. oraz – co do kosztów postępowania – art. 520 § 1 k.p.c., orzeczono jak w pkt 1 i 2 postanowienia.

Wynagrodzenie pełnomocnika z urzędu działającego w imieniu wnioskodawczyni zostało ustalone na podstawie § 2 pkt 1, § 4 ust. 1 i 3, § 12 pkt 2 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, Dz.U. z 2019 r., poz. 18.

A.W.

[a]